

- tamen, aut procedere ex forma statutorum. Hoc autem revera videtur leve discrimen; ex hac sola consideratione videntur conciliari predictae due dissidentes sententiae, ut placet Bartholomeo Socino consl. 89. num. 1. lib. 3. Antonio de Canario de executione instrumentorum, dicit. numer. 33. Menochio de adipiscenda possessione, remedio 5. ex num. 61. & Surdo consl. 248. num. 12. & 13. lib. 2.
- 43 In summa ex istis dubius sententiis (ut adnotarunt Canarius, & Menochius, modo relati) colligitur duplex modus practicandi executionem predicti instrumenti guarentigii, vel sententia continentium quantitatem illiquidam, frequens in judiciis. Primus juxta primam sententiam, ut habens instrumentum, vel sententiam illiquidam pro se, compareat coram judge, petens illa liquidari, & post illa liquidata petat executionem. Secundus juxta secundam sententiam incautio liquidationis modus, videlicet perita primum executione virtute instrumenti guarentigii, quavis illiquidam, liquidationem in continentibus oblatam, quasi in executionis causa liquidatio sit incidens, ea facta cum citatione rei per testes, aut instrumenta, non erit necessarium super liquidatione pronunciare, aut interloqui judicem, ut appeariat reo via appellandi, & prorogandi judicis, ut sententia Covarruvias lib. 3. variar. cap. 1. n. 1. dict. vers. 1. num. 17, cavendum esse, ne petat actor a iudice, ut sententiam interlocutoriam super liquidatione pronunciet, quoniam tunc aperiet viam appellandi reo, & diffendi executionem, siveque judicium ordinarium, ut Covarruvias notat.
- Si vero juxta secundam sententiam incautio liquidationis modus, videlicet perita primum executione virtute instrumenti guarentigii, quavis illiquidam, liquidationem in continentibus oblatam, quasi in executionis causa liquidatio sit incidens, ea facta cum citatione rei per testes, aut instrumenta, non erit necessarium super liquidatione pronunciare, aut interloqui judicem, ut appeariat reo via appellandi, & prorogandi judicis, ut sententia Covarruvias lib. 3. variar. cap. 1. n. 1. dict. vers. 1. num. 17, cavendum esse, ne petat actor a iudice, ut sententiam interlocutoriam super liquidatione pronunciet, quoniam tunc aperiet viam appellandi reo, & diffendi executionem, siveque judicium ordinarium, ut Covarruvias notat.
- 44 Inter duos practicandi modos hoc interest, quod creditor petens juxta primam liquidationem executione non petita, videtur petere pronuntiationem judicis super liquidationem, & necessarium erit, judicem super liquidationem pronunciare, juxta notum textum in l. de qua 74. in principio, ff. de judicis. Ideo Baldus in leg. 2. n. 7. in fine, Cod. de exec. rei judicat. presupponit interliquidationem judicis super liquidationem ante executionem, & in leg. item quia contentiones, in 2. lectura, num. 3. ff. de pac. ait: Item nota, quod quando dubitatur, an extiterit condicione, debet hoc liquidari per probationem, & pronuntiationem judicis declarationis super hoc, ut lege sit ita stipulatus fuerit se nisi de verborum obligatione, nec posset dici, quod aliquid sit perfecte liquidum, nisi sit per sententiam declaratum, nam sententia facit rem indubitatem, quod facit ad statutam de executione guarentigia, quod si de se non sunt liquidata, debent primò declarari, & si aliqua pronuntiatione est necessaria, antequam fiat executio, ad idem de confirmand. tut. l. tutores a parvo. Conscientia Barzius de guarentigia, quaf. 2. Avelfius in cap. 10. Pratorum, verb. Execution, num. 52. Gallefius ad formul. cameral. obligacion. ritul. de liquidatione, alias quaf. 35. num. 13. 14. & 15. Menoch. de adipiscend. possess. remed. 5. ex num. 70. Jason. in leg. stipulatio 21. §. habet, ex num. 6. post Bartol. ibi, ff. de novi operis nunciar. loquens de execut. instrum. d. q. 14. n. 34. in fin. & Paz ubi sup. n. 44. in fin. relatus. Ac per consequens rejecta prima sententia, secundam esse secundam.
- Constat praecedentem resolutionem appositissimum exemplum defumptum ex eo quod contingit circa executionem sententie obtainientis autoritatem rei judicata, ob id, quod appellatio ab eo fuerit deserta; tunc enim ille, pro quo lata est predicta sententia, duobus modis potest intentare illius executionem. Primo si compareat coram judice, petens, ut pronunciet applicationem, deserta, ut post pronuntiam desertam possit sententia executionem deinde petere. Secundo si ab initio petat executionem sententie habita applicatione pro deserta, & hic modus est utilior petenti. Quoniam juxta primum si judex declareret applicationem desertas, ab ista sententia declaratoria potest interponi applicatio, ut notarunt Philipp. Franchus in cap. ex ratione 8. n. 80. de applicationib. Angel. Arctinus in l. ante sententiam, num. 16. vers. Querit, Baldus, ff. de appellat. recipiend. Scaccia de applicationib. quaf. 17. limit. 47. memb. 1. num. 185. Gayl. praticar. observat. lib. 1. obser. 138. n. 4. Minsynger. observat. centur. 3. observ. 36. num. 4. Maranta in praxi, par. 6. titulo de applicatione, numer. 201. Quare cautius est causa vitandi applicationem, ut judex sine alia pronunciatione habita applicatione pro deserta, quando re vera deserta est, sententiam exequatur, juxta text. in l. si contra maiorem, 8. C. de appellat. Quam cautelam docuerunt Angel. in d. l. si contra maiorem, & cons. 140. n. 2. Bald. cons. 390. punctus super quo, vol. 3. Philipp. Franchus in d. cap. ex ratione, num. 99. Cepolla canela 44. Maranta ubi supra. Haec de hoc casu tertio.

Aut

- 48 Aut sumus in quarto casu, de quo egimus num. 24. quando contractus incipit à conditione, & in casu non implementi promittitur quantitas certa nomine pœna, aut interesse. Tunc post moram petenda est quantitas, quæ est in obligatione, & pro ea executio, & erit concedenda. Erit autem in potestate debitoris, usque ad item contestatam prestatione facti se liberare. Dixi, promittitur quantitas certa; nam si promitteretur quantitas incerta, ut interesse, & damna, quæ promissio continet quantitatem illiquidam, & ex ea oritur illiquidam obligatio, erit ista obligatio contenta quidem in instrumento guarentigio exequenda, juxta tradita supra ex num. 41.
- 49 Aut denique sumus in quinto casu, de quo diximus num. 25. cum obligatio contenta in instrumento guarentigio, aut sententia exequibili, est alternativa facti, aut quantitatis. Pro qua obligatione exequenda debet creditor petere alternativè unam ex rebus promissis, ut adnotavit Anton. Gomez tomo 2. variar. cap. 11. num. 40. in fin. vers. Item adde. Judge autem, coram quo ex obligatione alternativa agitur, praesiget debitori terminum infra quem eligat, quid velit solvere. Quod si elegerit exequatur obligationem pro illa re, quam debitor elegerit, qua electione facta, sola res electa erit in obligatione, l. si quis stipulatus sit 112. in princip. ff. de verb. oblig. & ibi Bart. num. 1. Quod si intra prescripnum terminum debitor non elegerit, amitteret electionem, & facultas eligendi devoluter in creditorem, l. mancip. 6. ff. de option. vel elect. l. Bart. in l. eum qui certarum 138. §. cum purè, n. 4. ff. de verb. obligat, vel censebitur electa res, qua deterior est promissori, & magis stipulatori prodest, ut ibidem probat Bartolus. Laius prosequitur Simon de Pratis de interpret. ult. volunt. lib. 1. interpret. 1. dubitat. 3. solut. 4. num. 20. Electione vero ad creditorem devoluta non poterit debitor purgare moram, quia res non est integra, cum jus alteri quæsumum sit ex dispositione legis, ut animadvertis Craveta cons. 216. num. 23. & cons. 246. num. 5. Bellonus decis. 144. num. 10. Franciscus Arctinus cons. 95. ex num. 8. post glossam approbatam ab omnibus, ut ille testatur in cap. cupientes 16. §. Quod si per viginti, verb. Expectati, de elect. en. 6. Facit doctrina Baldi in Auth. habita, num. 93. C. ne filius pro patre, ubi ait, non esse locum pœnitentiae, si pœna imponatur ipso facto. Elecione autem intra tempus assignatum non facta à debitore, devoluti ad creditorem facultatem eligendi in istis obligationibus alternativis, sententi post Bart. supra allegatur Baldi in l. statu liberum 1. §. Stichum, num. 1. ff. de leg. 2. Philippus Franchus in cap. si pluribus 24. num. 3. Ancharan. num. 2. vers. Sexto, & ultimo nota, de Prebend. in 6. Joann. Faber in leg. cum quidam, in fin. Cod. de verb. signif. & in §. Si generaliter, n. 12. In his de legat. Angelus in d. l. eum, qui certarum, §. cum purè, n. 3. Alberic. n. 7. Arctinus n. 3. Tiraquell. de retrahit lignagter, §. 24. glossa unica, num. 9. & 10. Bellonus d. decis. 144. num. 10. Simon de Pratis de interpret. ultimar. volunt. lib. 1. interpret. 1. dubitat. 3. solut. 3. num. 6. & solut. 4. ex num. 20. Gratian. discept. foren. tom. 2. cap. 239. ex num. 1. Marefoot. var. resol. lib. 2. cap. 97. ex num. 4. Hoc igitur casu creditor ob moram debitoris eligit, quam rem sibi velit ex contentis in obligatione alternativa, & pro illa petet executionem.
- SUMMA DISPUTATIONIS QUARTÆ.
- 1 Vis executiva sententie, vel instrumenti non est eterna, sed temporalis, & prescriptibilis.
- 2 In prescriptione juris executivi non requiri bona fides.
- 3 Prescripta via executiva, nulla tollitur actio.
- 4 Qui acceptat pro se beneficium statui, debet etiam acceptare exceptionem ex illa ortam contra se.
- 5 Explicatur 1. 63. Tauri, ex qua iuri executivo ex actione personali prescribitur decennio.
- 6 De iure Castella iuri executivo ex actione reali prescribitur juxta jus commune spatio triginta annorum, cum circa illud nihil disponatur in lege Tauri.
- 7 Ex iure prescriptibilis juris exequendi sententiam latam super actione personali spatio viginti annorum.
- 8 Expenditur sensus d. l. 63. Tauri.
- 9 Rejeicitur sententia quorundam Hispanorum circa ejus intellectum.
- 10 Approbatio sententie Anton. Gomezii, & ejus comparatio.
- Carleval. de Judiciis, Tom. II.

Disput. Jur. de Judiciis. Tit. III.

sum. 12. & 13. & ibi addent. & decis. 345. n. 10. Achilles de Graffis decif. 5. num. 1. de prescriptionibus, Maranta in praxi, 6. part. tit. de executione, num. 54. Rebuff. tom. 3. de Confit. Regis, tractat. de causis beneficiorum possessoriis, art. 11. glossa unica, num. 5. Natta conf. 22. n. 1. tom. 1. Parlador. lib. 1. rer. quotid. cap. 1. §. 11. n. 12. Barbosa in l. sicut 3. num. 159. C. de prescript. 30. vel 40. annos. Tusc. litt. P. conclus. 547. ex num. 1. Azevedus in l. 6. num. 1. tit. 5. lib. 4. Recop. Castillo in l. 63. Tauri ad verbum, Diezannos, Olanus in concordia antinomiarum, litt. I. num. 57. ubi dicit, idem statui de jure Regni Navarræ, Grarianus discept. forens. tom. 5. cap. 994. num. 8. Scaccia de commerciis, §. 7. gloss. 7. n. 2. Affinis in praxi judicior. §. 31. cap. 2. litt. 18. Tapia in Conf. Duram, & diram, num. 13. lib. 4. Juris Neapolitani Rubr. 19. ego dixi supra tit. 1. disp. 2. quæst. 7. selt. 3. num. 965. ubi allegavi Cartarium, Fabrum, Riccium, Salgadum, Quanvis Joann. Andraas in additione ad Speculatorum, lib. 2. tit. de executione sententiae, §. postremo 6. ad num. 6. circa fin. ad verbum, §. sequenti, sequutus, ut dicit, Guidonem de Suzar, requirat ad prescribendum viam executivam spatiu 40. annorum transactorum post sententiam.

2. Quia in re illud est notatione dignum, quanvis regulariter in omni prescriptione requiratur bona fides stante jure Canonico, juxta textum in cap. possessor. 2. de reg. jur. in 7. copiosèque, & eleganter tradita a Balbo de prescript. 2. part. 3. principalis, q. 6. in prescriptione ramen juris executivi non requiri bonam fidem: quinim illi prescribitur, etiam data scientia debitorum que illum in mala fide constituit, Adnotarunt Philippus Francus in d. cap. possessor. num. 10. ex vers. Sed bene videretur, cum numer. 1. & 2. seqq. idem Balb. de prescriptionib. 2. part. 3. principal. q. 14. num. 8. Gregor. Lopez in d. leg. 22. tit. 29. part. 3. glossa 1. Covarruv. in relectione d. cap. possessor. de reg. jur. in 6. in 2. par. §. 11. num. 6. vers. Sexto lege seculares, Antonius Gomez in l. 63. Tauri, num. 1. Didacus Perez in l. 4. tit. 1. circa finem, col. mibi 1092. §. Dubitatur præterea, & in leg. 3. tit. 13. lib. 3. Ordinament. col. 1233. §. Præterea, & secundo, Messia de tax a panis, consl. 1. num. 150. Gutierrez in rep. 1. nemo potest, n. 204. §. 205. & num. 475. ff. de leg. 1. Grarianus discept. forens. tom. 1. cap. 52. num. 22. Parlador. lib. 1. rerum quotid. cap. 1. §. 11. num. 18. & 19. & §. 12. num. 3. Barbosa in l. sicut 3. num. 165. C. de prescript. 30. vel 40. annos. Thusc. litt. P. conclus. 547. num. 7. Cevallos in speculo pract. q. 173. n. 9. Azevedus in l. 6. num. 15. & 16. tit. 19. lib. 4. Recop. Catavita ad Ritum 167. num. 3. Rodriguez tract. de execut. o. 6. num. 61. Hayia Volanno in Curia Philippica 2. par. §. 1. num. 8. Villadiego in Polit. cap. 1. num. 38. Scaccia de commerciis, & gloss. 7. n. 3.

3. Hujus autem specialitatis in hoc præscriptionis genera duas rationes assignant Doctores. Primum generalē, quoniam hic nulla tollitur actio, aut jus creditori competens principaliter, sed solum punitur negligenti creditoris in agendo, amissione juris exequendi, ne qui tamdiu tacuit, posset tam breviter debitum consequi, quanm consequeretur, si suis rebus diligenter invigilans egisset via executiva; patet tamen illi via ordinaria, qua post amissam executivam potest agere, & sibi debitum consequi, ut egregie nota Baldus in l. plane 3. ff. quod falso tutor. author. Cremonensis singulari 41. Canarius de executione instrum. q. 59. num. 95. Thusc. d. conclus. 547. num. 8. Quo sit, ut mala fides hinc præscriptione non noceat, quia nihil alienum acquiritur, sed negligenti in negligencia ponam auferunt celeritas in agendo, quam tarditate sua libens videtur amississe, cum sciret, vim executivam determinato solum tempore durare, & nisi festinaret amissum, salvo tamen illi iure agendi via ordinaria, ut animadverterit Rodericus Suarez in l. post rem judicataam, in declaratione legis Regni, limit. 6. num. 2. Didac. Perez in l. 4. tit. 8. lib. 3. Ordinament. glossa 1. col. 1092. vers. Dubitatur præterea, Paz in praxi, 1. tom. 4. par. c. 3. n. 12. & 13.

4. Secunda ratio est specialis, quæ magis cadit in vim executivam concessam instrumentis per statuta, quia creditor, qui in agendo allunit pro se admiculum statuti, & sic executionem paratam inductam temporaliter a statuto, debet etiam acceptare contra se exceptionem provenientem ex eodem statuto. Nam cum quis utitur admiculum statuti, debet uti cum sua causa, & suis virtutis, & sic in totum, ut in l. Pomponius 13. §. Cum quis utitur, ff. de acquir. possess. leg. Caius 23. ff. de manumission. Hac ratione

ut Philipp. Francus, qui pro ea refert Innocentium, Bartol. Baldum, Imolam, Ancharam. Philippum autem in d. cap. possess. num. 10. & 11. de regul. jur. in 6. sequuntur Didacus Perez in l. 3. tit. 13. lib. 3. Ordinament. glossa 1. col. 1233. vers. Præterea, & secundo, Avendan. de exequend. mand. 2. p. cap. 30. n. 12. §. Commodum autem, Paz in praxi, 1. tom. 4. par. d. cap. 3. num. 11. & alii ex enumeratis supr. n. 2.

De jure Castella quantum ad præscriptionem actionum, & viæ executive, aliter statuit in l. 63. Tauri, quæ hodie est l. 6. tit. 15. lib. 4. Recop. Nam juxta illam juri exequendi ex obligatione personali prescribitur decennio, iutellige ex obligatione personali garantigia, ut in ejusdem legis prima parte agatur de præscriptione viæ executive ex instrumento garantigio. Et ad prædictam legem notant Scriptores Hispani, Castillo, Joannes Lupus, Cifuentes, Gomez Arias, Roderic. Suarez in l. post rem judicataam, in declaratione legis Regni, limit. 6. ex num. 1. Covarruv. in relect. cap. possessor. de reg. jur. in 6. 2. par. §. 11. ex num. 2. §. Supradicto modo, Menchaca de successorum creatione, lib. 1. §. 10. num. 31. Paz in praxi 1. tom. 4. par. cap. 3. ex num. 11. Guttier. in repetit. 1. n. mō potest, num. 205. & num. 480. ff. de leg. 1. & lib. 1. prædictar. q. 90. num. 7. Barbosa in l. sicut 3. num. 160. & 161. Cod. de prescript. 30. vel 40. annos. Valenzuel. conf. 21. n. 1. Volano in Curia Philippica 2. par. §. 1. §. 5. & 6. Villadiego in Polit. cap. 2. ex num. 34. Quam prædicta legis conclusionem, quinque ampliationibus extendit Azevedus ad predictam l. 6. ex num. 3. ad 13. & multis modis limitat ex num. 25. ad 38. limitat etiam Parlador. lib. 1. rer. quotid. cap. 1. §. 13. Joannes Lupus in d. leg. 63. Tauri, ex num. 18. Aviles in cap. 10. Prætorum, verb. Execution. n. 69.

Cumque lex illa nihil disponat circa jus executivum ex actione reali descendens, relinquetur ea res tanquam omissa sub dispositione juris communis, l. commodissime 10. ff. de liber. & possess. leg. si extraneus 6. ff. de condit. ob caus. l. præcipimus 32. in fin. C. de appell. cap. suorum 6. de rescript. in 6. Barbosa in l. sicut 3. num. 160. ex n. 17. ff. solut. mar. Mantica de conject. ultim. volum. lib. 3. tit. 19. ex n. 4. Castillo quotid. contriv. lib. 4. cap. 15. Ac per consequens jus executivum ex actione reali præscribitur spacio tringinta annorum, quemadmodum diximus num. 1. præscribi jus executivum de jure communis. Idque adnotarunt Duennas regula 6. limit. 1. Avendan. de exec. mandat. 2. par. c. 30. num. 13. vers. Sed advert. cum seqq. Parlador. d. §. 13. num. 9. Barbosa in d. leg. 1. sicut 3. n. 166. Cod. de prescript. 30. vel 40. annos.

Quoad actiones vero, eadem legi statuit, ut actio personalis, & executoria emanata super ipsa, id est vis executiva sententia transacta in rem judicataam late super obligatione personali, duret per viginti annos, & eo tempore spatio præscribitur. Hunc autem esse instrumentorum verborum sensum, ex eo probatur, quod Hispani non vocamus executoriam, nisi litteras executoriales, expeditas viæ sententiae: non vero illas, que expeditunt virtute instrumenti publici, & garantigia, quas vocamus mandatum executivum: deinde statuit predicta lex, ut ubi obligatio sit personalis cum hypotheca, aut ubi obligatio est mixta personalis, & realis, actio, & debitum ex ipsa præscribantur spatio tringinta annorum.

Itaque in prima parte d. l. 63. agitur de jure executivo ex instrumento garantigio, in secunda de jure executivo ex sententia lata super actione personali, & ipsa personali actione, quod video apertus omnibus animadvertisse Anton. Gomez in d. l. 63. Tauri, in princip. in qua eadem sententia videntur fuisse Joannes Lupus in eadem l. 63. num. 35. & 37. Covarruv. in cap. possessor. de reg. jur. in 6. 2. par. §. 11. num. 2. quanvis dubius Barbosa in l. sicut 3. n. 167. C. de prescript. 30. vel 40. annos. Molina. de justit. trah. 2. disp. 71. num. 2. tom. 1. ego tetigi tit. 1. disp. 2. quæst. 7. selt. 3. n. 921.

Ex quo venit rejicienda sententia aliorum, qui ita interpretantur predictam legem 63. Tauri, ut in prima parte significet, vim executivam, sive ex instrumento, sive ex sententia, spatio decem annorum extingui, in secunda vero parte significet actionem personalem ipsam spatio viginti annorum præscribi, quasi in posteriori decennio maneatur quidam actio, verum sine vi executiva, & spatiu primorum decem annorum, quo vis executiva durat, superaddito posteriori decennio facit numerum, &

spa-

Disputatio IV.

spatiu annorum viginti. In qua sententia fuerunt Castillo in d. leg. 63. Tauri, ad verbum, La action personal, vers. vel melius, Didacus Perez in l. 3. tit. 13. lib. 3. Ordinamenti, glossa 1. col. 1233. vers. Eft deinceps, Azevedus in l. 6. n. 42. tit. 15. libr. 4. Recop. Parladorius lib. 1. rerum quorid. cap. 1. §. 14. n. 1. qui dicit, omnes Hispanos Scriptores sic sentire, præter unum Antonium Gomez.

10. Ego vero, ut dixi, Antonii Gomez opinionem magis probo, qui legem Tauri prædictam planè, & simpli citer interpretatur juxta clarum, & expeditum verborum sensum, nulla vi illata litteræ, quam planè inferunt Autores ab Antonio discendentes, qui legis sensum per tortuosas ambages circundunt. Audiamus verba legis in duobus prioribus partibus: *El derecho de executar por obligacion personal se prescriba por diez anno, y la action personal y la executoria dada sobre ella se prescriba por veinte años, y no menos.* Si solum de præscriptione actionis personalis ageretur in prædicta secunda legis parte contenta in dicto versiculo, *Y la action personal, &c.* & non etiam de præscriptione juris executivi ex sententia super actione personali, cur executoriam comminorabit, cum de præscriptione juris executivi ex actione personali in legis initio mentione fecisset? Negari non potest, quin verba illa, *Y la executoria dada sobre ella, otiosa, & superflua essent adjecta.* Neque solum superflua, & inutiliter, sed noxiæ, ut confunderent, & intricarent, omninoque ambiguum redderent sensum sequentis orationis, *Se prescriba por veinte años, y no menos:* si lex ita esset interpretanda, ut tempus viginti annorum dividetur in duo denaria, alterum, in quo præscribentur vis executiva, alterum, quo adiecto, & superaddito ad primum præscriberetur actio.

11. Item secundo, quoniam illud verbum *Se prescriba por veinte años, y no menos,* est una determinatio respiciens plura determinabilias, videlicet adiicitur duobus verbis substantiis præcedentibus, *La action personal, y la executoria dada sobre ella.* Ergo debet illa parviter determinare, leg. jam hoc jure 4. vers. Sed si alter, ff. de vulgari, & ibi Bart. & in l. Lucius 45. num. 8. per textum ibi, ff. eodem leg. ff. legatarius 8. §. Cum ita, & ibi idem Bart. ff. de legat. 3. l. quanvis 4. C. de impub. & alii substantiar. Matienzus in l. 2. tit. 9. lib. 5. Recop. glossa 3. num. 3. Marcus Anton. Eugenius confil. 48. num. 7. lib. 1. Valenzuel. conf. 83. num. 138. & 139. lib. 1. Incongruum enim erit, ut dum verbum applicatur actioni, intelligatur de toto tempore viginti annorum, dum vero executoria, intelligatur de solo decennio, cum duo illa nomina *alio & executoria*, conjuncta sint per copulam, & quæ qualiter copulat, & significat, idem esse de uno, quod de altero ex copulis, l. si mibi, & Tizio 110. ff. de verb. obligat. l. reos 11. §. Cum tabulis, ff. de duabus reis, l. si heredi plus 5. ff. de condit. inst. Brunorius a Sole in compend. propositionum juris, verb. Copula, & Cenedus singulari 50. n. 8. August. Barbosa tract. de dictioribus usufrequentibus, ditione 110. n. 9. Menoch. conf. 111. num. 10. lib. 2. Accedit, quod ita intelligentibus, & exponentibus prædictam legem occurrit oppositissimum discrimen, & proportionatissimum inter jure exequendi. Nam exactione personali contenta in publico instrumento, & garantigio, jus exequendi durat decem annis: ex sententia super actione personali, viginti: ex sententia super actione reali, vel mixta, tringinta, juxta dicta sup. num. 6. & juxta jus commune, & tradita à Doctribus, quos retuli num. 1. Ignitur Antonii Gomez, & Petri Barbosa expositione rationabili est, & proinde amplectenda.

12. De jure Neapolitano præscribitur juri liquidandi via Ritus, quod inefi instrumento publico jurato (qui est quidam modus exequendi) spatio viginti annorum; nam si ex die, quo venit dies solutionis, & quo potest instrumentum liquidari via Ritus, transacti fuerint anni viginti, & in illis non fuerit petita liquidatio, ex dicto instrumento non proceditur ad interrogationem, neque potest liquidari, sed solum proceditur via ordinaria præsentato instrumento in vim probationis. Ita statuit in Ritu 167. quem ibi explicat Caravita ampliando, & limitando notat Annibal Troyanus num. 1. Scaglionus ad Ritu 166. num. 39. & 62. Tapia ad prædictum Ritu 167. lib. 3. Juris Neapolitani Rubrica 45. fol. 242. & in Conf. Duram, & diram n. 14. lib. 4. Juris Neapolitani, Rubr. 19. Incertus Author tract. de presentando instrumento ad formam Ritus limit. 13. Francisc. Anton. de Judence Roberto in practica super liquidat. confid. 2. num. 3. Carleval. de Judiciis, Tom. II.

Juti vero exequendi obligationem poenes acta, quam 13 habere paratam executionem dixi *Supra tit. 2. disp. 8.* num. 12. praescribi spatio annorum decem, sentit Tapia in dicit. Confit. Duram, & diram, num. 10. qui dicit, ita servari lib. 4. Juris Neapol. Rubr. 19. Qui tamen loquitur ex capite, & nulla ratione, aut Doctore allegatis. Ritus enim 167. solum agit de jure liquidandi instrumentum, non de jure exequendi obligationem poenes acta, aut alia instrumenta publica. Igitur quod attinet ad præscriptionem juris exequendi prædicta instrumenta publica, & obligationes poenes acta, relinquendum erit sub dispositione juris communis: ac per consequens huic juri exequendi virtute simili obligationum non præscribetur, nisi spatio tringinta annorum, quo tempore diximus præscribi juri exequendi virtute sententiarum, *supra num. 1.* quibus æquiparata sunt instrumenta, juxta notata supr. tit. 2. disp. 7. num. 9. & alibi sive, & nota Galterius in practica instrumentorum 1. p. prime partis, Rubr. 1. num. 17.

Illud tamen verum est, si executio obligationis poenes acta non fuerit petita intra spatiu annorum decem, amitti quidem modum facienda executionis; non tamen viam executivam. Nani petita executione intra decem annos a die stipulat, vel purificata obligationis poenes acta, seu ut clarius loquar) à die quo debet fieri solutio, expediuntur virtute illius litteræ executoriales contra debitorem abque citatione aliqua, ut statuit Ritus 128. & ibi notat Caravita num. 1. & ad Ritus 262. num. 11. Franchis decif. 118. num. 8. cum seqq. Galterius in pract. instrumentar. 1. parte Rubr. 2. n. 44. & 3. part. principal. Rubr. 2. num. 4. Galupp. in praxi. S. C. 2. p. c. 21. n. 32. Si vero transferunt anni decem post stipulatam, & purificata obligationem poenes acta, seu à die, quo debet fieri solutio, & virtute illius non fit petita executio, cum potest perit, non expediuntur litteræ executoriales absque citatione, sed citandus est debitor ad dicendum causam, quare obligatio non fit exequenda. Quod si debitor nullam reddit congruam rationem, cur non fit executio mandanda, proceditur ad illius executionem, ita notat Caravita ad ritum prædictum 128. num. 3. vers. Secundus casus, Galterius in practica instrumentorum, 1. part. prima partis, Rubr. 2. n. 45. & 3. part. principal. Rubr. 2. n. 8. Franciscus Antonius de Judence Roberto in practica de liquidationibus, consideration. 2. num. 3. vers. Et in hac fallentia. Quam proxim dicit ortam ex antiqua consuetudine servata in Magna Curia Vicaria, de ea tamen observantia nullum reperiri Ritu scriptum, docuerat Afflictis in Confit. Dilations, num. 31. libr. 2. Rubr. 17. Ex qua diversitate in modo exequendi orta est opinatio Regentis Caroli de Tapia in predicto loco: verum omnino falsum est, vim executivam obligationis apud acta amitti ex transcurso decem annorum.

Juri exequendi instrumentum vigore paci executivi 15 præscribitur tringinta annis, quemadmodum juri exequendi sententia. Quod planè tradit Caravita. ita intelligendum ad Ritu 167. num. 32. quem sequitur Duardus de censibus, §. 5. quæst. 34. num. 71. sentit Colerus de processibus executivis, 4. part. cap. 1. num. 92. Scaccia de commerciis, §. 7. glossa 7. num. 2. Antonius Gomez in l. 63. Tauri, n. 1. Hector Capicus Latro decif. 58. ex num. 14. & 15. Et ratio est, quia instrumentum æquiparatur sententiae, ut sapientius diximus. Et quia executio ista expeditus officio judicis, ut dixi tit. 1. disp. 7. n. 5. & 28. cui non nisi spatio tringinta annorum præscribitur, Balb. de prescriptiob. 4. par. 4. principal. quæst. 30. & quæst. 31. Tiraquellus de retract. lignagier, §. 35. gloss. 4. num. 41. Afflict. decif. 245. num. 12. & 13. Covarruv. in regula possess. par. 3. §. 3. n. 4. vers. Quartu ad notandum.

Occurrit hoc loco examinanda questio tam frequens, 16 quæ controversa, utrum juri exequendi instrumentum garantigium census, seu annui redditus, vel alterius obligationis annua, ob transcursum temporis, que non fit petita executio, vel liquidatio ob redditus ultra decem annos decurso non solutos juxta jus Castellæ, aut ultra viginti juxta jus Neapolitanum, sic præscribatur, ut maneat extincta via executiva, non solum pro redditibus decurso ultra decennium, vel viginti annos, sed etiam pro decurrentis, ita ut virtute talis instrumenti census amplius exerceri non possit.

Nonnulli affirmant, præscribi jus executivum in instrumento contractus census per transcursum temporis legitimis, quo executio pro redditibus decurso petita non fit, non